

References

1. Gavrilov, A. V. (2003). Uncertain Logics and uncertain sets. Lecture 3. Introduction of the knowledge in the informational systems. Retrived from <http://www.insycom.ru/html/metodmat/pz/Lect3.pdf> [in Russian].
2. Dal, R. (2009). Charley and Chocolate factory. Kyiv: A-BA-BA-GA-LA-MA-GA [in Ukrainian].
3. Zade, L. A. (1966). Shadows of the uncertain sets. Borovskoe issledovatel'skoe uchrezhdenie – Tehnologii NHI veka. Retrived from <http://bourabai.ru/library/shadows.pdf> [in Ukrainian].
4. Zinovev, A. A. (2000). Notes of Complex Logics Moscow: Jeditorial URSS [in Russian].
5. The fundamentals of the uncertain sets. (2003). Tambov, Izd-vo Tamb. gos. tehn. un-ta [in Russian].

УДК 008:379.85

*Шевченко Наталія Олександрівна,
кандидат педагогічних наук, доцент кафедри
арт-менеджменту та івент-технологій
Національної академії керівних кадрів
культури і мистецтв
nataliya-ametist @ukr.net*

ВИКОРИСТАННЯ НАРОДНИХ ОБРЯДОВИХ СВЯТ В ПОДІЄВОМУ ТУРИЗМІ

Метою статті є виявлення особливостей проведення календарних обрядових дійств в окремих регіонах світу та можливості створення спеціальних програм для розвитку подієвого туризму. Поліваріантність та поліструктурність календарів світу визначає **методологію дослідження** та пошук нових підходів до використання народних обрядових свят в умовах глобалізаційних культурних процесів. **Наукова новизна.** Автор відзначає, що дуже популярними в сучасних українських обрядах є поєднання народних календарних свят з яскравими театралізованими діями. До них відносяться Свято Маланки, Стрітіння, Масниці, Івана Купала: у наш час ці дійства відбуваються практично у всіх етнографічних музеях і пропонуються багатьма туристичними компаніями, які працюють на внутрішньому туристичному ринку. Такі форми подієвого туризму сприяють збереженню етнічної та культурної спадщини регіону, знайомству з ними туристів з інших регіонів і країн.

Особливе місце в дослідженні українських народних свят займають різні обряди, пов'язані з аграрним календарним циклом, які містять багато самобутніх і давніх явищ. Саме на Різдвяні свята західні регіони України, які зуміли зберегти у майже незмінному вигляді календарні дійства і своєрідність обрядових страв, стають центром привабливості для українських та іноземних гостей. **Висновки.** Сьогодні відродження масової пісенної культури і звичаєвості на основі знання календарних традицій стало потужним стимулом для розвитку фестивального та етнічного туризму. Важливим питанням є популяризація подій українського обрядового календаря і включення їх до туристичних маршрутів для створення в майбутньому об'єктів нематеріальної культурної спадщини під охороною ЮНЕСКО.

Ключові слова: обрядові дійства, подієвий туризм, календарні свята.

Шевченко Наталія Александровна, кандидат педагогических наук, доцент кафедры арт-менеджмента и ивент-технологий Национальной академии руководящих кадров культуры и искусств

Использование народных обрядовых праздников в событийном туризме

Целью статьи является выявление особенностей проведения календарных обрядовых действий в отдельных регионах мира и возможности создания специальных программ для развития событийного туризма. Поливариантность и полиструктурность календарей мира определяет **методологию** исследования и поиск новых подходов к использованию народных обрядовых праздников в условиях глобализационных культурных процессов. **Научная новизна.** Автор отмечает, что очень популярными в современных украинских обрядах является сочетание народных календарных праздников с яркими театралізованными действиями. К ним относятся Праздник Меланки, Сретения, Масленицы, Ивана Купала: в наше время эти действия проходят практически во всех этнографических музеях и предлагаются многими туристическими компаниями, которые работают на внутреннем туристическом рынке. Такие формы событийного туризма способствуют сохранению этнического и культурного наследия региона, знакомству с ними туристов из других регионов и стран. Особое место в исследовании украинских народных праздников занимают различные обряды, связанные с аграрным календарным циклом, которые содержат много самобытных и древних явлений. Именно на Рождественские праздники западные регионы Украины, которые сумели сохранить в почти неизменном виде календарные действия и своеобразие обрядовых блюд становятся центром притяжения украинских и иностранных гостей. **Выводы.** Сегодня возрождение массовой песенной культуры и обычаев на основе знания календарных традиций стало мощным стимулом для развития фестивального и этнического туризма. Важным вопросом является популяризация событий украинского обрядового календаря и включение их в туристические маршруты для создания в будущем объектов нематеріального культурного наследия под охраной ЮНЕСКО.

Ключевые слова: обрядовые действия, событийный туризм, календарные праздники.

Shevchenko Nataliia, PhD in Pedagogics, associate professor, Art management and event-technologies, the National Academy of Managerial Staff of Culture and Arts

The use of folk ritual celebrations in event tourism

Purpose of Article. The article is to identify the features of calendar ceremonial performances in some regions of the world and the possibility of creating special programs for the development of event tourism. **Methodology.** The multivariate character and poly-structure of the world calendars determine the methodology of the research and look for new approaches to the use of ritual and folk festivals in the conditions of global cultural processes. **Scientific novelty.** The author notes that the combinations of folk calendar holidays with vivid theatrical action are very popular in modern Ukrainian rites. They are St. Malanka, Shrovetide and Midsummer etc. Nowadays, these actions take place almost in all ethnographic museums. They also are offered by many travel companies, which operate in the domestic tourism market. Such forms of event tourism contribute the preservation of ethnic and cultural heritage of the regions and introduce them to tourists from other regions and countries. A special place, in the study of Ukrainian folk festivals, is occupied by various ceremonies, connected with the agricultural calendar cycle. It contains many original and ancient phenomena. At Christmas, western regions of Ukraine, which managed to save unchangeable event calendar and originality of ritual foods, become the attractive place for Ukrainian and foreign visitors. **Conclusions.** Today, the revival of mass culture and decency song based on knowledge of calendar tradition has become a powerful stimulus for the development of the festival and ethnic tourism. An important issue is to promote Ukrainian ritual calendar events and their inclusion in the tourist routes to create objectives of Intangible Cultural Heritage of UNESCO in future.

Keywords: ritual ceremonies, event tourism, calendar holidays.

Виклад основного матеріалу. У сучасному глобалізованому світі, який відзначається схожими тенденціями у розвитку культурних явищ, все менше залишається країн, які можуть запропонувати що-небудь по-справжньому оригінальне, дійсно неповторне і властиве лише їм. Одним з нових і динамічно розвинених напрямків, за оцінками Всесвітньої туристичної організації, є подієвий туризм, що займає друге місце за популярністю в Європі в силу сформованих традицій і культурно-історичної спадщини. Подієвий туризм - це вид туризму, орієнтований на відвідування місцевості в певний час, пов'язаний з якою-небудь подією [4].

Дуже часто заходи в межах подієвого туризму є частиною фестивалів, етнографічних, культурних та інших подорожей. Так, наприклад, все більшу роль у розвитку внутрішнього туризму починають відігравати різноманітні фестивалі: народних промислів, фольклорні та етнографічні фестивалі, обрядові свята і т. д. Порівнюючи свята українського народного календаря з уже досить відомими фестивалями в честь традиційних кельтських чи китайських новорічних дійств, можна прийти до висновку, що рекреаційний потенціал обрядів регіонів нашої країни відрізняється багатогранністю і глибиною. Тому метою даної статті є аналіз зарубіжного досвіду проведення заходів подієвого туризму та окреслення напрямів популяризації календарних свят в Україні.

Вагомий внесок у вивчення традиційних свят календарного циклу в контексті української обрядовості внесли дослідження О.Різника, О.Грищенка; історичну еволюцію масових свят українців вивчала Л.В.Малоока; ціннісні аспекти свят у системі сучасної культури розглядала О.В.Ліманська; етнографічний потенціал окремих регіонів України досліджували В.Т.Скуратівський, С.М.Садовенко, Н.С. Кудокоцев та ін. Чималий пласт статей присвячений місцю нематеріальної культурної спадщини в розвитку туризму (Л.П.Дядечко), ролі фестивального та культурного туризму у системі рекреаційно-туристської діяльності України (Ю.П. Грицьку-Андрієш, Л.Д.Божко).

Фестивальний туризм в останні десятиліття охоплює все більший пласт туристичного руху. [10] Це відображення світових пріоритетів у розподілі туристичних потоків розвинутих країн, де культурно-пізнавальні та розважальні тури стають визначальними у розвитку туризму. Більшість регіонів України теж мають значний рекреаційний потенціал для розробки історико-культурних та фестивалів маршрутів, де іноземні та вітчизняні туристи мають змогу ознайомитися з культурними традиціями та історичною спадщиною регіонів.

Популярний етнографічний фестиваль «Жнива. Весілля», приурочений до циклу літніх свят українського обрядового календаря, проходить щорічно в музеї-скансені «Пирогове» поблизу Києва. Для відтворення атмосфери давнього села, знайомства з народними звичаями та обрядами, за участі працівників музею та відвідувачів відроджуються традиційні заняття давніх хліборобів: косовиця зернових, молотба зерна та виготовлення борошна, святкування жнив. Можливість особисто взяти участь у різноманітних обрядових дійствах в музеях-скансенах просто неба в Україні мають на сьогоднішній день жителі та гості більше 10 областей. Серед них один національний — у Києві, два регіональних — Львівський та Переяслав-Хмельницький музеї, решта одинадцять — обласні.

За визначенням О. Є. Афанасьєва, скансени – це так звані живі музеї з насиченими анімаційними програмами відтворення історичного середовища, де туристів приваблюють не лише окремі споруди, предмети старовини, а й професійні працівники-аніматори, які своїми заняттями відтворю-

ють побут, поведінку, матеріальну і духовну культуру попередніх епох [1]. В усьому світі основна мета скансенів зберегти для майбутніх поколінь автентичність і неповторність архітектури, побуту, традицій наших предків.

Ті форми календарної обрядовості, що трансформувалися в явище подієвого туризму чи святкової розваги, виявляються найбільш життєстійкими й здатними до подальшого розвитку. Нині відроджується свято приходу весни, яке пов'язувалося в давнину з початком весняних забав та завбаченням погоди. Для давніх українських хліборобів початком весни вважався день Явдохи (14 березня). У цей день, за переказами, прокидається байбак, але тільки вийде з нори, «тричі свисне й знову лягає на другий бік»; далі прокидається ховрашок; ще далі – риба хвостом лід розбиває [12, 192]. Прикметно, що в кінці лютого - на початку березня за поведінкою байбака примічають якою буде погода на найближчі 6 неділей і коли наступить весна. В Україні цей прогноз роблять байбаки у Львівській та Харківській областях і таке дійство приваблює численних туристів. У США після виходу на екрани фільму «День байбака» це свято стало національним, а місцевий байбак Філ - знаменитістю.

У ніч з 31 жовтня на 1 листопада весь світ святкує старовинне кельтське свято – Хеллоуїн, відоме також як переддень Дня всіх святих. Народжений ще у язичницькі часи як свято Нового року – Самайн та культу предків, період кінця жовтня – початку листопада був багатий традиціями, розрахованими на те, щоб «переконати» душі покійних не чинити зла живим. Сьогодні Хеллоуїн – всього лише частина масової культури і зовсім позбавлений будь-якого сакрального наповнення. А свято Самайн перетворилося на фольклорний фестиваль кельтської музики. Від стародавнього язичницького свята до наших часів дійшли веселі захоплюючі традиції. У цю ніч в багатьох країнах заведено влаштовувати маскарадну ходу, одягаючись в костюми нечистої сили, адже Хеллоуїн давно перестав бути святом одного народу, і став міжнародним, увібравши в себе традиції різних народів.

У США Хеллоуїн – одне з найулюбленіших свят, за популярністю мало поступається навіть Різдву. У ніч з 31 жовтня на 1 листопада на вулицях міст можна побачити натопти народу – як дорослих, так і дітей, вбраних відьмами, привидами та іншою нечистю. Люди ходять по вулицях, де влаштовуються конкурси на найоригінальніший костюм. У Нью-Йорку Хеллоуїн-парад транслюється в прямому ефірі, йому присвячені новини найбільших телеканалів, а на вулицях збирається до двох мільйонів чоловік. У Балтіморі проводиться «метання гарбуза», змагання для студентів-фізиків на кращий винахід, який не дасть гарбузові розколотися при падінні з десятого поверху [13].

Німеччина Хеллоуїн відзначає не менш барвисто. Замок Франкенштейна в Дармштадті приймає в ніч на 1 листопада тисячі людей, переодягнених у костюми монстрів. За повір'ями місцевих жителів, саме в цю ніч на даху замку можна побачити привид його господаря. Найбільш масштабні ходи Франції проходять в передмісті Парижа в Діснейленді і в Ліможі. Туди щорічно приїжджає більше 30000 чоловік, саме там проходять найвражаючі паради казкових істот, що символізують темні сили, які освітлюють свій шлях ліхтарями-гарбузами. У ніч Хеллоуїн французькі бари і кафе пропонують «відьомські» страви та тематичні розваги для відвідувачів, які вбираються не менше барвисто, ніж учасники парадів і маніфестацій. Наприкінці ХХ століття мода на атрибутику Хеллоуїна стала простежуватися в багатьох неангломовних європейських країнах і країнах СНД. Крім того, Хеллоуїн активно і широко відзначається сьогодні в Японії, Сінгапурі, Австралії, Новій Зеландії, Південній Кореї, в країнах Океанії та Росії. Свято День всіх Святих є офіційним вихідним у Бельгії.

Особливе місце у святкуванні Хеллоуїна займають розваги та святковий стіл.

Оскільки свято припадає на кінець сезонного збору яблук, то основним пригощанням є яблука. Працьовиті господині готують яблука в сиропі, карамель з яблук, іриски і навіть яблука-цукерки у вигляді гарбуза або кукурудзи. На Хеллоуїн готують і особливий хліб під назвою «бармбрек». За допомогою цього хліба в Ірландії раніше пророкували майбутнє [14].

У слов'янських народів в цей час року також пеклися ритуальні хліби, присвячені душам померлих. Період поминання покійних, який називався Осінні Діди, був приурочений, як і в багатьох країнах, до кінця жовтня коли, після періоду невидимості, на вечірньому небі з'являлися Плеяди. В Білорусі це свято, яке досі збереглося і називається Дзяди, продовжує відмічатися 31 жовтня, що зайвий раз підтверджує спільність культурних традицій народів Європи.

Український народний календар відображає в собі світоглядні уявлення хліборобів дохристиянської доби, коли регламентація життя зумовлювалась тодішнім язичницькими віруванням і пристосовувалась до певних календарних подій. Пізніше християнські символи в Україні взаємно переплітаються з дохристиянськими ритуалами. Наприклад, в одне з найбільших християнських свят – 19 серпня відмічали Спас яблучний (Другий Спас), яке є одночасно Святом врожаю, коли до церкви несли на посвяту овочі, фрукти, гриби, мед, хліб.

До Свята врожаю приурочене проведення Національного Сорочинського ярмарку в селі Великі Сорочинці Миргородського району Полтавської області. Сорочинський ярмарок впевнено тримає марку найбільшого та найпопулярнішого ярмарково-виставкового заходу в Україні. Щорічно його відвідує до мільйона осіб. Триває це масштабне свято протягом цілих шести днів, за цей час тут відбувається близько 200 різноманітних заходів, в тому числі велика кількість культурно-мистецьких подій: народні майстер-класи, театралізовані постановки, виступи відомих музичних колективів, перегляди визначних українських фільмів.

У 2008 р. Україна подала на розгляд міжнародного журі Національний Сорочинський ярмарок в якості об'єкта для внесення до переліку об'єктів нематеріальної культурної спадщини, що охороняється ЮНЕСКО. Цей об'єкт поєднує в собі фольклорно-етнографічні традиції, обрядові дієства та традиційні ремесла українського народу. Прийняття рішення щодо включення Національного Сорочинського ярмарку до переліку об'єктів нематеріальної культурної спадщини ЮНЕСКО можливе після перевірки унікальності цієї номінації та заходів держави щодо її збереження й популяризації в своїй країні.

Календарні свята з яскравими обрядовими дієствами та релігійним наповненням користуються великою популярністю й у сучасних українців. До них відносяться свято Стрітіння (15 лютого) та Масляна, які завершують зимовий обрядовий цикл: це були найпоширеніші театралізовані дієства на території нашої країни, що суміщали популярні язичницькі свята з святами православними. В наш час святкування Масляної проходить практично у всіх етнографічних музеях і популяризуються багатьма туристичними фірмами, що пропонують тури вихідного дня. Зокрема, в «Парку Київська Русь», що знаходиться в Київській області, Обухівського району, с. Копачів попит на захід «Прощання з зимою» у процесі театралізованого свята Масляної величезний: на це свято прагнуть потрапити не тільки різновікові шкільні та студентські групи, а й приїжджаючи в країну туристи.

Святкування Масляної та інших сакралізованих свят в музейних комплексах – це використання подієвих факторів для залучення туристів в низький сезон. Сприяючи збереженню етнокультурної спадщини того чи іншого регіону, такі форми подієвого туризму допомагають знайомству з ним туристів з інших областей та країн, а в перспективі – залучення в регіон все більшого числа відвідувачів [3]. Чимало сучасних календарних й християнських свят перетворилось на загальнонародні свята в Україні. І хоча кожне з них міфологічно заглиблене в архаїчну культуру, нині набуває нового змісту, оскільки пов'язане з розвитком національно-патріотичної й формуванням державницької самосвідомості [8].

З урахуванням різноманітності календарних свят історико-географічних зон України, актуальним стає вивчення впливу культурного туризму на розвиток окремих регіонів. Нове розуміння культури в суспільному розвитку й усвідомлення необхідності збереження культурного різноманіття у світі розширюють перспективи культурного туризму як ресурсу регіонального розвитку, а також впливу на соціальну й культурну сферу, екологію, зовнішньоекономічну діяльність і міжнародні відносини [2]. Це пов'язано з тим, що в сучасному світі туризм із переважно економічного явища перетворюється на соціальний і культурний феномен.

Етнографічний фестиваль «Проводи отар на полонину», приурочений до дня святого Юрія, проводиться в селищі Міжгір'я Закарпатської області. Щороку, на початку травня, в мальовничому місці Українських Карпат – Синевирському перевалі відбувається урочисте дієство запалювання вівчарської ватри, виставка-продаж виробів народних умільців, гуцульські розваги, майстер-класи ковалів, дегустація страв із продуктів вівчарства, виступи колективів художньої творчості.

У розпал туристичного потоку, в літній час, доцільно в звичайні оглядові та інтерактивні екскурсії включити, наприклад, театралізовані свята Івана Купала та Маковія з обрядовими хороводами й піснями, плетінням вінків й іграми на природі. Серед інноваційних методів проведення екскурсій доцільно більше уваги приділяти залученню шкільної та студентської молоді до виставок народного костюма, що проводяться у великій кількості різними музеями.

Світова індустрія туризму за останні роки відчуває радикальну трансформацію із «старої» в «нову». «Новий» («м'який»), або сучасний, туризм характеризується активним впровадженням інформаційних технологій, наростаючим розвитком екологічного і культурного туризму (у тому числі етнографічного). Європейського туриста, насамперед, може зацікавити багатство етнічних ресурсів «нової» географічної території [7].

Зацікавлення етнокультурною спадщиною народу, зумовлене відродженням національно-культурних процесів в Україні, актуалізувало ґрунтовне пізнання всіх аспектів традиційної народної культури та побуту. Особливе місце в дослідженні української культури посідає вивчення різдвяної обрядовості, яка пов'язана із календарним циклом людини і містить чимало самобутніх і давніх явищ.

Розмаїття обрядових страв і пісень символізує своєрідний звіт новому прийдешньому рокові за здобутки і врожай у рокові, що минув.

Сьогодні відродження масової пісенної культури і звичаєвості на основі знання календарних традицій стало потужним стимулом для розвитку фестивального та етнічного туризму. На вулицях українських міст і сіл відбуваються дійства вертепів – драматизованих костюмованих вистав, присвячених Різдву. Ряджені бажають людям щастя, здоров'я й усяких гараздів [9]. Однак, характерною їх особливістю є те, що в основі різдвяних звичаїв і нині збереглося все те, що було пов'язане в ті далекі часи з хліборобським господарством. Одвічний мотив родинного благополуччя тісно пов'язувався з обрядом колядування, що походить від імені богині неба Коляди, яка в цей день народжувала Нове Сонце [6].

Ще одним символом Нового року і Різдва є дідух. Виготовляли його з необмолоченого жита, пшениці або вівса, зазвичай першого обжинкового снопа. Прикрашений стрічками і гілочками, дідух символізував спільного предка. Можливо, не випадково найбільший дідух, занесений до книги рекордів України, щорічно виставляється у Львові як символ українських традицій і спільного духу, оскільки ці традиції на західноукраїнських землях завжди підтримувалися.

Гуманістична сутність українських народних колядок і щедрівок, їх оптимістичний заряд, світлий настрій, що підсилюється відповідними обрядовими, музичними, танцювальними, ігровими елементами (народні вистави «Коза», «Вертеп»), спрямованість до основних життєвських справ людини та її ціннісних субстанцій, як у минулому, так і в сьогодення є основою їх глибокої вкоріненості у традиції української народно-побутової культури [11]. Етнографічний фестиваль «Маланка-Фест», який відбувається в січні у місті Чернівці є одним із об'єктів культурної спадщини України, які викликають туристичний інтерес та сприяють відродженню свят зимового календарного циклу.

Аби зберегти й збагатити перелік об'єктів нематеріальної культурної спадщини і домогтися включення їх до світових надбань у цій сфері, необхідно розробити національну програму їх вивчення, відродження, збереження та використання в туристичній діяльності [5]. До них варто віднести, на переконання Л. П. Дядечко, такі: легенди Криму та Карпат, що пов'язані з конкретними історичними подіями та особами; стародавнє дійство, присвячене Івану Купалу, що не поступається карнавалам, занесеним до переліку свят, що охороняються ЮНЕСКО; вертепи та різдвяні колядки, які поєднують карнавальні й пісенні дійства; писанкарство, гончарство, кобзарство і та ін., що виражають культуру і мистецтво підприємницької діяльності.

Висновки. Значна частина української національної спадщини, яку сучасним українцям бажано знати і розуміти, знаходиться в народному календарі. В його надрах інтегрувалась, закріпилась та акумулювалась напрацьована народом традиційна інформація, а саме: етнічна свідомість, історична пам'ять, міфологічна та обрядова традиція. Тому відродження народних календарних свят за допомогою подібних заходів буде сприяти зростанню туристичного інтересу до нашої культури та покращенню загального іміджу держави.

Література

1. Афанасьєв О. Є. Скансени України як важливий туристичний ресурс / О. Є. Афанасьєв, С. В. Бурлака, Ю. М. Маркіна // Туристична індустрія : сучасний стан та пріоритети розвитку : матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., (м. Луганськ, 6-7 травня 2009 р.). – Луганськ : ДЗ ЛНУ імені Тараса Шевченка, 2009. – С. 80–84.
2. Божко Л. Д. Культурний туризм як важливий чинник соціально-культурного розвитку регіонів України / Л. Д. Божко // Культура України : зб. наук. пр. / Харк. держ. акад. культури ; за заг. ред. : В. М. Шейко. – Х. : ХДАК, 1993. – Вип. 32. – С. 291–292.
3. Грицку-Андрієш Ю. П. Фестивальний туризм у системі рекреаційно-туристської діяльності / Ю. П. Грицку-Андрієш, Ж. І. Бучко // Науковий вісник Чернівецького університету, вип. 519-520. Географія. – Чернівці, 2010. – с. 56-60.
4. Долженко Г. П. Событийный туризм в Западной Европе и возможности его развития в России / Г. П. Долженко, А. В. Шмыткова // Известия высших учебных заведений. Северо-Кавказский регион. Серия: Общественные науки. – 2007. – № 6. – С. 116–119.
5. Дядечко Л. П. Місце нематеріальної культурної спадщини України в розвитку туризму / Л. П. Дядечко // Індустрія гостинності в країнах Європи : матеріали III міжнар. наук.-практ. конф., 4-6 грудня 2009 р. – Сімферополь : ВіТроПринт, 2009. – 176 с. – С. 33–36.
6. Колядки і щедрівки / Підготовка текстів М. Пилипчак, іл. З. Косицька, М. Косицька. – К.: ЗАДРУГА, 2007. – 128 с.

7. Кудокоцев Н.С. Этнографический потенциал и развитие этнотуризма в Донецкой области / Н.С.Кудокоцев // Вісник ДІТБ. Серія: Економіка, організація та управління підприємствами туристичної індустрії та туристичної галузі в цілому. – 2009. – №13. – С.219–224.
8. Ліманська О. В. Свято у системі цінностей сучасної культури / О. В. Ліманська // Вісник ХДАДМ: Зб. наук. ст. за ред. Даниленка В. Я. – Харків: ХДАДМ, 2003, №3. – С. 3-12.
9. Малоока Л. В. Исторична еволюція масових свят українців : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. істор. наук : спец. 17.00.01 «Теорія та історія культури» / Л. В. Малоока. – К., 2005. – 19 с.
10. Різник О. Обряди і свята / Різник О., Грищенко О. Нариси української популярної культури. – К.: УЦКД, 1998. – С. 481-501.
11. Садовенко С. М. Традиційні свята зимового календарного циклу в контексті української обрядовості: минуле і сучасність [Електронний ресурс]. – Електронні дані - Туризм Гуцульщини. Режим доступу: <http://tur.kosiv.info/ukrainian-culture/444-садовенко-с-м-традиційні-свята-зимового-календарного-циклу-в-контексті-української-обрядовості-минуле-і-сучасність.html>. – Назва з екрана
12. Скуратівський В. Т. Місяцелік: Український народний календар / В. Т. Скуратівський. – К.: Мистецтво, 1992. – 208 с.: іл..
13. Як святкують Хеллоуїн. Електронний ресурс Корисні поради Режим доступу: <http://korysniporady.com.ua/yak-svyatkuvati-xellouin/>
14. Електронний ресурс Світ мрій Режим доступу: <http://musart.org.ua/halloween.htm>

References

1. Afanasiev, O.Y., Burlaka Y.V. & Markina, Yu.M. (2009). Skanseny of Ukraine as an important tourist resource. Proceedings of The Fourth International Scientific and Practical Conference «Tourist industry: current situation and development priorities». (pp. 80-84). Luhansk: DZ «LNU imeni Tarasa Shevchenka» [in Ukrainian].
2. Bozhko, L.D. (1993). Cultural tourism as an important factor of social-cultural development of the regions of Ukraine. *Kultura Ukrainy*, 32, 291.– 292 [in Ukrainian].
3. Hrytsku-Andriiash, Y.P. & Buchko, Zh.I. (2010). Festival tourism and system of the recreation-tourism activity. *Neohrafiia. Chernivtsi*, 519-520, 56-60 [in Ukrainian].
4. Dolzhenko, G.P., & Shmytkova, A.V.(2007). Event tourism in Western Europe and possibilities of its development in Russia. *Izvestiya vysshikh uchebnykh zavedeniy. Severo-Kavkazskiy region. Seriya: Obshchestvennye nauki*, 6, 116-119 [in Russian].
5. Diadechko, L. P. (2009). Place of the nonmaterial Cultural Heritage of Ukraine in the development of tourism. Proceedings of the Third International Scientific Conference «Hospitality Industry in Europe». (pp. 33-36). Simferopol: ViTroPrynt [in Ukrainian].
6. Pylypchak, M. (Eds.). (2007). *Koliadky & shchedrivky*. Kyiv : ZADRUHA [in Ukrainian].
7. Kudokotsev, N.S. (2009). Ethnographic potential and the development of the ethnotourism in Donetsk region. *Vysnyk DITB, Ekonomika, orhanizatsiia ta upravlinnia pidpriemstvamy turystychnoi industrii ta turystychnoi haluzi v tsilomu*, 13, 219-224 [in Ukrainian].
8. Limanska, O. V. (2003). Holidays and system of the values in the modern culture. *Visnyk KhDADM*, 3, 3-12 [in Ukrainian].
9. Malooka, L. V. (2005). Historic evolution of mass holidays of the Ukrainians. Exstended abstract of candidates thesis. Kyiv [in Ukrainian].
10. Riznyk, O. (1998). Customs and holidays. O. Hryshchenko (Ed.). Kyiv: UTsKD [in Ukrainian].
11. Sadovenko, S. M. (2013). Traditional winter holiday calendar cycle in the context of Ukrainian rituals: Past and Present. Retrieved from <http://tur.kosiv.info/ukrainian-culture/444-sadovenko-s-m-.html> [in Ukrainian].
12. Skurativskiy, V.T. (1992). *Misiatselik: Ukrainian folk calendar*. Kyiv: Mystetstvo [in Ukrainian].
13. How to celebrate Halloween. (2014). Retrieved from <http://korysniporady.com.ua/yak-svyatkuvati-xellouin/> [in Ukrainian].
14. Halloween. (2015) Retrieved from <http://musart.org.ua/halloween.htm> [in Ukrainian].